

**Sprawozdanie z realizacji studenckich praktyk zawodowych
przez studentów studiów stacjonarnych i niestacjonarnych I stopnia
kierunków: Ekonomia oraz Zarządzanie
w roku akademickim 2015/2016**

Opracowanie: dr inż. Anna Sworowska
Opiekun praktyk zawodowych w roku akademickim 2015/2016

Szczecin, 24.10.2016

Wprowadzenie

Na Wydziale Ekonomicznym Zachodniopomorskiego Uniwersytetu Technologicznego w Szczecinie praktyki zawodowe są integralnym elementem kształcenia na studiach pierwszego stopnia kierunków: ekonomia, zarządzanie oraz turystyka i rekreacja.

Organizację i przebieg studenckich praktyk zawodowych na Wydziale Ekonomicznym ZUT w Szczecinie regulują:

- przepisy ustawy z dnia 27 lipca 2005 r. Prawo o szkolnictwie wyższym (Dz. U. Nr 164 poz. 1365 ze zm.),
- plany studiów zatwierdzone przez Radę Wydziału - zgodne ze standardami kształcenia dla poszczególnych kierunkach studiów,
- Regulamin studiów wyższych w Zachodniopomorskim Uniwersytecie Technologicznym w Szczecinie,
- Zarządzenie Rektora Zachodniopomorskiego Uniwersytetu Technologicznego w Szczecinie nr 169 z dnia 20 listopada 2009 r. w sprawie zasad realizowania praktyk zawodowych studentów Zachodniopomorskiego Uniwersytetu Technologicznego w Szczecinie, będących obywatelami polskimi.

Ponadto, w roku akademickim 2015/2016 zasady realizacji oraz tryb zaliczania praktyk szczegółowo określała Uchwała nr 391/2015 Rady Wydziału Ekonomicznego z dnia 27 listopada 2015 r. w sprawie określania zasad i trybu zaliczania praktyk zawodowych wynikających z planów studiów i programów nauczania.

Podstawowym celem studenckich praktyk zawodowych realizowanych przez studentów Wydziału Ekonomicznego Zachodniopomorskiego Uniwersytetu Technologicznego w Szczecinie w roku akademickim 2015/2016 było nabycie wiedzy i umiejętności praktycznych uzupełniających i pogłębiających wiedzę uzyskaną przez studentów w toku zajęć dydaktycznych. Realizacja praktyk miała też na celu stworzenie możliwości potwierdzenia i rozwoju kompetencji zawodowych studentów uzyskanych w ramach wybranego kierunku kształcenia

i/lub specjalności, a także ukształtowanie postaw wobec potencjalnych pracodawców i współpracowników.

Studenci Wydziału Ekonomicznego Zachodniopomorskiego Uniwersytetu Technologicznego w Szczecinie w roku akademickim 2015/2016 mogli realizować praktyki zawodowe po I lub II roku studiów, a warunkiem zaliczenia 4 semestru studiów była zrealizowana i zaliczona praktyka zawodowa.

Studenci studiów pierwszego stopnia kierunków: ekonomia oraz zarządzanie byli zobowiązani do odbycia praktyki zawodowej trwającej nie krócej niż 3 tygodnie, tj. 15 dni roboczych, czyli 120 godzin.

Praktyki zawodowe mogły być realizowane w wybranej przez studenta albo wskazanej przez opiekuna praktyk jednostce gospodarczej lub instytucji, w kraju lub za granicą. Warunkiem skierowania studenta na praktykę do danego przedsiębiorstwa lub instytucji była pewność, iż będzie on miał szansę osiągnąć zakładane dla danego kierunku studiów efekty kształcenia określone w programie praktyk.

Przed skierowaniem studentów na praktykę zawodową z zakładami pracy były podpisywane indywidualne lub grupowe umowy.

Ponadto, w związku z kontynuacją rządowego programu praktyk studenckich, który zasadniczo wiąże się z organizowaniem nieodpłatnych praktyk studenckich w urzędach administracji rządowej i instytucjach im podległych lub przez nie nadzorowanych, w czerwcu 2015 r. zostało podpisane porozumienie pomiędzy Wydziałem Ekonomicznym Zachodniopomorskiego Uniwersytetu Technologicznego w Szczecinie a Zachodniopomorską Wojewódzką Komendą Ochotniczych Hufców Pracy w Szczecinie. W roku akademickim 2015/2016 z możliwości realizacji praktyk w tej instytucji skorzystała jedna studentka studiów stacjonarnych na kierunku ekonomia Wydziału Ekonomicznego ZUT. W lipcu tego samego roku podobne porozumienie zawarto z PGE Górnictwo i Energetyka Konwencjonalna Spółka Akcyjna, które na praktykę przyjęło jedną studentkę studiów stacjonarnych na kierunku ekonomia.

W roku akademickim 2015/2016 obowiązek rozliczenia praktyk zawodowych objął 86 studentów II roku kierunku ekonomia (w tym 69 studiujących w trybie stacjonarnym, 17 w trybie niestacjonarnym) oraz 37 studentów II roku kierunku zarządzanie (studiujących w trybie stacjonarnym). Trzy spośród tych osób (dwoje studentów studiów stacjonarnych kierunku ekonomia oraz jeden student studiów stacjonarnych kierunku zarządzanie) zrealizowały praktyki zawodowe w poprzednim roku akademickim (po I roku studiów). Szczegóły zaprezentowano w tabeli 1 (str. 4).

Rozliczenie i zaliczenie praktyki zawodowej odbywało się przez opiekuna praktyk po uprzednim przeprowadzeniu rozmowy ze studentem oraz przedłożeniu przez niego potwierdzenia odbycia praktyki, sprawozdania z realizacji praktyk oraz dziennika praktyk, w którym opisane były zadania wykonywane przez studenta w trakcie praktyki i odpowiadające im efekty kształcenia zgodnie z programem praktyk dla danego kierunku studiów.

Przedmiotem weryfikacji były wiedza, umiejętności oraz kompetencje personalne i społeczne uzyskane przez praktykantów podczas praktyk zawodowych. Analiza przedkładanych dzienników praktyk była uzupełniona o szczegółowe pytania zadawane podczas rozmowy zaliczeniowej, weryfikujące stopień i zakres realizacji zadań wskazywanych w dokumentacji.

W trakcie rozmowy ustnej studenci mieli możliwość wyrażenia swojej opinii na temat zrealizowanych praktyk, zdobytych umiejętności i doświadczeń, praktycznej przydatności wiedzy uzyskanej w toku kształcenia, a także oczekiwania pracodawców w stosunku do pracowników.

W roku akademickim 2015/2016 na Wydziale Ekonomicznym Zachodniopomorskiego Uniwersytetu Technologicznego w Szczecinie istniała również możliwość zaliczenia na poczet praktyk kompetencji zawodowych nabytych przez studentów podczas pracy i staży zawodowych, prowadzenia działalności gospodarczej lub udziału w obozach i badaniach naukowych. Z tej możliwości skorzystało łącznie 22 studentów (patrz: tabela 1).

Ogólna charakterystyka przebiegu praktyk w roku akademickim 2015/2016

W roku akademickim 2015/2016, w grupie studentów II roku studiów stacjonarnych i niestacjonarnych kierunków: ekonomia oraz zarządzanie, studenckie praktyki zawodowe do dnia 14.09.2016 r. (koniec sesji jesiennej) zaliczyło¹ 112 studentów (91%), w tym (por. tabela 1, str. 4):

- 65 studentów studiów stacjonarnych kierunku ekonomia,
- 33 studentów studiów stacjonarnych kierunku zarządzanie,
- 14 studentów studiów niestacjonarnych kierunku ekonomia.

Jak wynika z tabeli 1, w roku akademickim 2015/2016 w sumie blisko 18% studentów studiów I stopnia kierunków zarządzanie i ekonomia, którzy mieli rozliczyć obowiązkową praktykę, uzyskało zaliczenie praktyk zawodowych na podstawie udokumentowania posiadanych kompetencji zawodowych. Podstawą uznania posiadanych przez studenta kompetencji zawodowych była prowadzona przez studenta działalność gospodarcza lub wykonywana praca zarobkowa gwarantujące osiągnięcie odpowiednich dla danego kierunku studiów efektów kształcenia określonych w programie praktyk.

¹ Zaliczenie praktyki odnosi się zarówno do studentów, którzy realizowali ją jako studencką praktykę zawodową, jak i studentów, którym zostały uznane kompetencje zawodowe nabyte w innych formach praktyk.

Tabela 1.

Dane ogólne dotyczące praktyk zawodowych studentów Wydziału Ekonomicznego ZUT w Szczecinie w roku akademickim 2015/2016

Wyszczególnienie	Rok akad.	Studia stacjonarne		Studia niestacjonarne
		Kierunek		
		Ekonomia	Zarządzanie	Ekonomia
Liczba studentów II roku studiów, którzy zrealizowali praktykę zawodową	2014/2015	2	1	0
	2015/2016	55	29	3
Liczba studentów, którzy uzyskali zaliczenie na podstawie udokumentowania kompetencji zawodowych		8	3	11

Źródło: opracowanie własne.

W roku akademickim 2015/2016 w większości studenci realizowali praktyki zawodowe w czasie letnich wakacji. W uzasadnionych przypadkach na wniosek studenta Prodziekan ds. studenckich wyrażał zgodę na realizację praktyk w innym okresie, tj. w trakcie roku akademickiego, jednakże w czasie wolnym od zajęć dydaktycznych.

Analiza dokumentacji praktyk i ich przebiegu wykazała, że w roku akademickim 2015/2016 studenci kierunków: ekonomia oraz zarządzanie zrealizowali praktyki w przedsiębiorstwach i instytucjach umożliwiających osiągnięcie celów i efektów kształcenia założonych w ogólnym programie studiów i programach praktyk. Studenci odbywali praktyki w przedsiębiorstwach prowadzących różnego rodzaju działalność gospodarczą, podmiotach nieprowadzących działalności gospodarczej oraz jednostkach sektora finansów publicznych. W szczególności studenci studiów stacjonarnych odbywali praktyki w:

- a) biurach zajmujących się usługowym prowadzeniem ksiąg podatkowych i rachunkowych – blisko 30% studentów kierunku ekonomia,
- b) różnych wydziałach i referatach jednostek samorządu terytorialnego, urzędów administracji rządowej, w agencjach rządowych, a także przedsiębiorstwach gospodarki komunalnej – blisko 11% studentów kierunku ekonomia i ponad 13% studentów kierunku zarządzanie,
- c) podmiotach zajmujących się działalnością w zakresie pośrednictwa w obrocie nieruchomościami oraz podmiotach zajmujących się zarządzaniem (administrowaniem) nieruchomościami – niecałe 8% studentów kierunku ekonomia i ponad 13% studentów kierunku zarządzanie,
- d) podmiotach zajmujących się doradztwem i pośrednictwem zatrudnienia – głównie studenci kierunku zarządzanie (blisko 11%),
- e) innych podmiotach, m.in. instytucjach finansowych (bankach, agencjach ubezpieczeniowych), firmach świadczących usługi transportowe i spedycyjne, instytucjach oświatowych i kultury oraz organizacjach pożytku publicznego, a także w firmach usługowych, produkcyjnych, handlowych (przy czym najczęściej studenci obydwu kierunków wykonywali obowiązki w działach księgowości, kadrowo-płacowych lub wspomagali procesy zakupowo-magazynowe).

Studenci studiów niestacjonarnych na kierunku ekonomia w większości zaliczali swoją pracę zarobkową w poczet praktyk, przy czym zasadniczo były to staże lub praca zawodowa w przedsiębiorstwach handlowych lub produkcyjnych głównie w działach handlowych i zakupowych. W jednym przypadku na poczet praktyk zaliczono prowadzenie własnej działalności gospodarczej.

Analizując miejsca odbywania praktyk należy stwierdzić, że studenci, co do zasady, realizowali praktyki zawodowe w pobliżu swojego miejsca zamieszkania lub bezpośrednio w Szczecinie. Kilko studentów realizowało praktykę w innych miejscowościach w Polsce (głównie województwa ościennie: lubuskie i wielkopolskie). W roku akademickim 2015/2016 jedna studentka (studia stacjonarne, kierunek ekonomia) praktyki zrealizowała w Norwegii (biuro konsultingowe obsługujące klientów polskich zatrudnionych lub przebywających w Skandynawii). Strukturę studentów ze względu na miejsce odbywania praktyk przedstawia tabela 2.

Tabela 2.

Struktura ilościowa studentów Wydziału Ekonomicznego ZUT w Szczecinie w roku akademickim 2015/2016 ze względu na miejsce odbywania praktyk

Kierunek	Miejsce odbywania praktyk	
	województwo	
	zachodniopomorskie	inne
Ekonomia (studia stacjonarne)	53	12
Zarządzanie (studia stacjonarne)	31	2
Ekonomia (studia niestacjonarne)	11	3

Źródło: opracowanie własne.

Studenci z reguły odbywali praktyki zgodnie z realizowanymi specjalnościami studiów. Na podstawie przeprowadzonych rozmów ze studentami, można stwierdzić, że praktyka umożliwiła studentom zweryfikowanie poglądów na temat zawodu/miejsca pracy i oczekiwań względem przyszłej pracy zawodowej.

Oceniając efekty kształcenia uzyskane podczas realizacji praktyk zawodowych (na podstawie przeprowadzonych rozmów ze studentem oraz analizy dokumentacji dotyczącej praktyk zawodowych) należy stwierdzić, że praktyki umożliwiły:

1. Poznanie zasad funkcjonowania zakładu pracy (struktury organizacyjnej, struktury zarządzania, powiązań między komórkami organizacyjnymi przedsiębiorstwa i powiązań między przedsiębiorstwem a podmiotami zewnętrznymi itp.).
2. Nabycie wiedzy o przebiegu procesów gospodarczych w przedsiębiorstwie.
3. Nabycie umiejętności pracy zespołowej i zachowań organizacyjnych (dyscyplina, hierarchia), umiejętności komunikacji wewnątrz jednostki i poza nią.
4. Wykształcenie lub udoskonalenie umiejętności z zakresu dokumentacji, ewidencji i sprawozdawczości procesów gospodarczych, w tym odnoszących się do zasobów ludzkich.

5. Rozszerzenie innych umiejętności związanych bezpośrednio ze specjalnością lub kierunkiem studiów.
6. Zweryfikowanie wiedzy teoretycznej i umiejętności nabytych w toku studiów.

Stopień uzyskania wskazanych efektów kształcenia był zróżnicowany (por. tabela 3), na co wpływ miały zarówno miejsce praktyk (zakład pracy), jak i inne czynniki, np. koniunktura, okres odbywania praktyki, podejście pracodawcy do organizacji praktyk. Ten ostatni czynnik był wskazywany przez studentów, jako kluczowy problem w przypadku praktykodawców, którzy nie zezwalali studentom samodzielnie wykonywać zadań na stanowisku pracy.

Tabela 3.

Struktura procentowa studentów Wydziału Ekonomicznego ZUT w Szczecinie w roku akademickim 2015/2016 ze względu na uzyskane efekty kształcenia (do dn. 14.09.2016 r)

Kierunek	bdb	db plus	db	dst plus	dst	brak zaliczenia²
Ekonomia (studia stacjonarne)	50	11	1	2	1	4
Zarządzanie (studia stacjonarne)	23	8	2	0	0	4
Ekonomia (studia niestacjonarne)	8	4	2	0	0	3

Źródło: opracowanie własne.

Na podstawie przeprowadzonej analizy efektów kształcenia w zakresie wiedzy, umiejętności oraz kompetencji społecznych i personalnych można stwierdzić, iż spośród studentów II roku kierunków ekonomia (studiów stacjonarnych i niestacjonarnych) oraz zarządzanie (studiów stacjonarnych) pierwszego stopnia zobowiązanych do odbycia praktyk zawodowych w roku akademickim 2015/2016:

- 1) 66% studentów:
 - a) zna i objaśnia zasady funkcjonowania podmiotu gospodarczego, omawia zakres podmiotowy i przedmiotowy czynności wykonywanych w wybranych komórkach organizacyjnych podmiotu, objaśnia przebieg zadań prowadzonych na danym stanowisku pracy,
 - b) wykonywało powierzone zadania wynikające z ramowego programu praktyk, objaśniało ich przebieg i skutki, planowało i wykonywało wybrane czynności w sposób przyjęty w danym zakładzie pracy i na danym stanowisku,
 - c) wykonywało powierzone zadania w sposób adekwatny do swoich umiejętności, oczekiwań przełożonych i zespołu w którym pracowali;

² Do dnia sporządzenia niniejszego raportu, tj. 24.10.2016 r. zaliczenie z praktyk po terminie (po 14.09.2016 r.) uzyskało jeszcze 2 studentów studiów stacjonarnych kierunku zarządzanie.

- 2) 19% studentów:
 - a) zna zasady funkcjonowania podmiotu gospodarczego, omawia zakres podmiotowy i przedmiotowy czynności wykonywanych w wybranych komórkach organizacyjnych podmiotu,
 - b) wykonywało powierzone zadania wynikające z ramowego programu praktyk, objaśniało ich przebieg, wykonywało wybrane czynności w sposób przyjęty w danym zakładzie pracy i na danym stanowisku,
 - c) wykonywało powierzone zadania w sposób adekwatny do swoich umiejętności;
- 3) 4% studentów:
 - a) zna zasady funkcjonowania podmiotu gospodarczego i zakres podmiotowy i przedmiotowy czynności wykonywanych w wybranych komórkach organizacyjnych podmiotu,
 - b) wykonywało powierzone zadania wynikające z ramowego programu praktyk oraz wykonywało wybrane czynności w sposób przyjęty w danym zakładzie pracy i na danym stanowisku,
 - c) wykazywało chęć podejmowania i wykonywania powierzonych czynności w zakładzie pracy;
- 4) 2% studentów:
 - a) zna zasady funkcjonowania podmiotu gospodarczego,
 - b) wykonywało powierzone zadania wynikające z ramowego programu praktyk,
 - c) wykazywało umiarkowaną chęć podejmowania i wykonywania wybranych czynności w zakładzie pracy;
- 5) 1% studentów:
 - a) zna niektóre zasady funkcjonowania podmiotu gospodarczego,
 - b) odbyło praktyki i wykonywało niektóre z powierzonych czynności wynikających z ramowego programu praktyk,
 - c) wykazywało umiarkowaną chęć podejmowania wybranych czynności w zakładzie pracy;
- 6) 9% studentów (odsetek ten dotyczy wszystkich studentów – w tym skreślonych, którzy nie uzyskali zaliczenia praktyk zawodowych w roku akademickim 2015/2016):
 - a) nie zna zasad funkcjonowania podmiotu gospodarczego, w którym realizowało praktyki,
 - b) nie odbyło praktyk zawodowych lub nie wykonywało powierzonych czynności wynikających z ramowego programu praktyk,
 - c) nie wykazywało chęci podejmowania i wykonywania powierzanych czynności w zakładzie pracy.

Uwzględniając osoby skreślone na dzień 24.10.2016 z listy studentów lub osoby przebywające na urlopie dziekańskim, a także uwzględniając osoby, które zaliczyły praktykę zawodową w nowym roku akademickim, okazuje się, że zaledwie 3% studentów wspomnianych kierunków nie osiągnęło efektów kształcenia.

Należy podkreślić, iż część studentów realizujących praktyki zawodowe w roku akademickim 2015/2016 zadeklarowała nawiązanie podczas praktyk kontaktów zawodowych umożliwiających ich późniejsze wykorzystanie, np. w momencie poszukiwania pracy lub podczas zbierania materiałów źródłowych do pracy dyplomowej lub prac zaliczeniowych. Część respondentów wskazała, że podczas praktyk zapoznano ich ze specjalistycznym oprogramowaniem komputerowym (najczęściej rachunkowo-księgowym, z obszaru zarządzania nieruchomościami lub relacjami z klientem oraz magazynowym).

Wnioski

Doświadczenie nabyte w zakresie organizacji praktyk, przeprowadzone rozmowy ze studentami oraz analiza dokumentacji dotyczącej praktyk zawodowych w roku akademickim 2015/2016 przez studentów Wydziału Ekonomicznego ZUT w Szczecinie pozwoliły sformułować następujące wnioski:

1. Praktyki zawodowe umożliwiają studentom nabycie praktycznych umiejętności uzupełniających lub porządkujących wiedzę uzyskaną w toku studiów (studenci szczególnie podkreślają tutaj przydatność przedmiotów „specjalnościowych”). Praktyki zawodowe realizowane przez studentów Wydziału Ekonomicznego ZUT w Szczecinie umożliwiają praktyczne poznanie procesów zachodzących w instytucjach i przedsiębiorstwach różnych branż, umożliwiają nabycie umiejętności dokumentowania tych procesów, poznanie i nabycie umiejętności posługiwania się specjalistycznymi narzędziami informacyjnymi i informatycznymi wspomagającymi realizację zadań statutowych organizacji, w tym procesy decyzyjne. Praktyka zawodowa pozwala na formowanie postaw społecznych i personalnych. Podczas praktyki studenci uczą się pracy w zespole, poznają zachowania organizacyjne i kształcą umiejętność organizowania pracy, a także nabywają świadomości własnych ograniczeń w obszarze kompetencji.
2. Praktyki zawodowe umożliwiają studentom praktyczne rozpoznanie rynku pracy (szczególnie na poziomie regionalnym i lokalnym), a także niejednokrotnie nawiązanie kontaktów zawodowych pozwalających na ich późniejsze wykorzystanie, np. w momencie poszukiwania pracy lub zbierania materiałów źródłowych do pracy dyplomowej lub prac zaliczeniowych.

3. W sferze organizacji praktyk należy zwracać szczególną uwagę na wybór zakładu pracy, w którym studenci podejmują praktyki. Powinny to być bowiem jednostki umożliwiające w szerokim zakresie realizację programu praktyk oraz „właściwą” opiekę ze strony zakładowego opiekuna praktyk. Istotne jest także powiązanie profilu organizacji (lub działu organizacji), a także przewidywanego zakresu obowiązków oraz realizowanych zadań, z wybraną przez studenta specjalnością lub obszarem tematycznym przyszłej pracy dyplomowej.
4. W kilku przypadkach praktyka była realizowana w przedsiębiorstwach rodzinnych, w których funkcje zarządcze, jak i role zakładowych opiekunów praktyk, pełniły osoby spokrewnione z praktykantami. Z jednej strony sytuacja taka może prowadzić do nadużyć (mniejsze wymagania wobec studenta, niezrealizowanie praktyk w pełnym wymiarze, neobiektowna opinia o praktykancie), z drugiej jednak praktyka taka jest najczęściej zgodna z planami zawodowymi przyszłych absolwentów (po uzyskaniu dyplomu zamierzają oni wspierać rodzinny biznes) i umożliwia pełnienie obowiązków z zapewnieniem szerokiej odpowiedzialności za realizowane procesy (w takich przypadkach praktyka często realizowana jest na dużo bardziej odpowiedzialnych i samodzielnych stanowiskach. Nie uzasadnione, zatem, wydaje się formalne zakazanie odbywania praktyki w przedsiębiorstwach zarządzanych przez osoby znajdujące się w niezawodowej relacji z praktykantem (pokrewieństwo, inna bliska znajomość prywatna). Należy jednak podjąć kroki w celu wzmożenia kontroli prawidłowości przebiegu procesu realizowania praktyki w zakładzie pracy (liczba zrealizowanych godzin, zgodność wykonywanych obowiązków z ramowym programem praktyk oraz tematyką specjalności studenta).

Opiekun praktyk

Dr inż. Anna Sworowska

Szczecin, 24.10.2016 r.